

سیاست‌های اقتصادی و توسعه‌ای جواهر لعل نهرو در دوران نخست وزیری اش در هندوستان (۱۹۴۷ تا ۱۹۶۴)

زهرا احمدی

دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات شبه قاره هند، دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، en.za.ah1991@gmail.com

چکیده

می‌دانند چراکه استقلال خواهی مبتنی بر ناسیونالیست دموکراتیک بوده‌است و عده‌ای مانند دال، تحکیم دموکراسی در هند، محصول تنوع قومیت‌ها و عدم توانایی آن‌ها در تضعیف و رویارویی یکدیگر می‌داند. [۳]

ویژگی مهم اقتصاد هند، بزرگی بخش کشاورزی آن بود. تا چهار دهه هند اقتصاد سوسیالیستی - دولت رفاه و نظام برنامه‌ریزی را پیگیری کرد. اصلاحات ارضی از در دهه ۵۰ در هند آغاز شد و تا ده سال ادامه داشت. [۴]

در نخستین انتخابات دوران استقلال (۱۹۵۲-۱۹۵۱) بعد از کنگره ملی برترین حزب از نظر تعداد آراء، اتحادیه احزاب سوسیالیست بود. نگرش این اتحادیه چون نگرش حزب سوسیال دموکرات اروپا بوده‌است. از نام‌آورترین احزاب آن دوره می‌توان به «رام راجیا پاریشاد»، «مهاسبا» و غیره را نام برد. در این انتخابات که چهار ماه طول کشید و ۸۰ حزب آن را سازمان می‌دادند، کنگره ملی، اتحادیه سوسیالیست‌ها، اتحادیه کمونیست‌ها و اتحادیه سه حزب هندوگرا به ترتیب ۴۴/۵، ۱۲/۶، ۶/۷، ۴/۸ آراء را بدست آوردند. از ۱۷۰ میلیون نفر واجد شرایط، ۱۰۷ نفر پای صندوق‌های رای رفتند، این بزرگترین انتخابات دموکراتیک در سراسر دنیا محسوب می‌شد. [۵]

جواهر لعل نهرو در سال ۱۹۲۹ ریاست حزب کنگره ملی را بر عهده گرفت و در سال ۱۹۴۷ نخست وزیر و وزیر امور خارجه شد. او اولین نخست وزیر هند بعد از استقلال هند است. رئیس جمهور اندونزی سوکارنو، نهرو را پدر استقلال هند نامید. [۶] او بر این باور بود که دموکراسی بهترین و بلکه یگانه طریق حفظ وحدت هند است. او به اصلاحات اجتماعی و اقتصادی همت گماشت. گرایش سیاسی او سوسیالیستی بود و در روابط خارجه به عدم وابستگی اعتقاد داشت. [۱] در این پژوهش که به روش کتابخانه‌ای انجام شده‌است و از منابع متعددی بهره جسته‌است تلاش شده‌است تا دوران نخست وزیری نهرو را با تاکید بر اقتصاد و توسعه واکاوی شود.

ادبیات پژوهش

کتاب «نهرو و برنامه‌ریزی در هند» (۱۹۸۹) به قلم گروه مولفین کتابی از مجموعه مقالاتی است که به تحلیل برنامه ریزی در دوران وی می‌پردازد. کتاب «جواهر لعل نهرو، بنیان‌گذار هند مدرن» (۱۹۸۹) به قلم محمد شبیرخان، به برنامه‌ریزی‌هایی که نهرو در حوزه سیاست، اقتصاد و ساختار اجتماعی داشت اشاره می‌کند.

از زمان استقلال هند تا به امروز پیشرفت‌های صنعتی بسیاری در این کشور رخ داده‌است. جواهر لعل نهرو که یکی از رهبران استقلال هند بود به عنوان معمار مدل اقتصادی هند شناخته شده‌است. او نگاهی سوسیالیستی داشت. نهرو که طولانی‌ترین دوران نخست وزیری هند را نیز بر عهده داشت برنامه‌های پنج ساله توسعه را به کار گفت در دوران وی سه دوره از برنامه‌ها پیش رفت. نهرو بسیار بر صنایع مادر و سنگین تاکید داشت. با اینکه مدل اقتصادی در زمان او یک مدل بسته و تاکید بر خودکفایی بود ولی شاهد سرمایه‌گذاری و کمک‌های مالی دیگر کشورها بودیم. در دوران او با توجه به شرایط موجود امنیت غذایی بسیار حائز اهمیت بود بنابراین به بخش کشاورزی و آبیاری نیز توجه ویژه ای داشت. کنترل تورم و بالا بردن استاندارد زندگی مردم نیز از جمله برنامه‌ها و اقدامات وی بود. این پژوهش بر آن است تا نگاه دقیق‌تری به دوران نخست وزیری او با تاکید بر سیاست‌های اقتصادی و توسعه‌ای وی داشته باشد.

واژه‌های کلیدی

هندوستان، نهرو، اقتصاد، توسعه

مقدمه

هند به عنوان دموکراسی‌ترین کشور در میان بسیاری از جوامع شناخته شده‌است. با شروع جنگ جهانی دوم، هندی‌ها به امید استقلال بیشتر دو میلیون سرباز هندی در اختیار ارتش بریتانیا قرار دادند. پس از جنگ و با روی کار آمدن حزب کارگر انگلستان، امیدها بیشتر شد. در نهایت در ۱۹۴۷ کشورهای هند و پاکستان از بریتانیا مستقل شدند. [۱] اگرچه هند در زمان استقلالش دارای نرخ باسوادی ۱۸٪ و نرخ سرمایه‌گذاری ۹٪ تولید ناخالص داخلی بود. از سویی دیگر امید به زندگی حدود ۳۲ سال بود و نرخ رشد جمعیت سالانه ۱،۲۵٪ و میانگین رشد تولید ناخالص داخلی حدود ۳٪ بود. [۲]

در مورد توسعه یافتگی سیاسی هند، بسیاری چندین عوامل را مهم می‌شمرند از جمله اینکه بعضی منابع این را از میراث استعمار هند توسط بریتانیا می‌دانند و می‌گویند هندی‌ها با شیوه‌های اداره کشور و حکومت‌ها غربی آشنا شده‌اند و آن را در کشور به کار بسته‌اند و عده‌ی دیگری از محققان، دموکراسی هند را ریشه در استقلال آن